

QUARANTA COBLES A LA SAVIESA

[PRÒLEG]
QUAN LA POESIA VA AMB SANDÀLIES

Crida l'atenció que en una època d'antihumanisme o, tal vegada, d'indiferència humanista, una poeta vulgui portar als seus versos l'extrema dignitat de les persones –dignitat que avui pren el segell del compromís a favor de la justícia i, perquè cal inapel·lablement, de la lluita feminista. I ho faci sense pretensions d'alliçonar ningú, humilment, només pel goig de gaudir amb la bellesa del verb i el dinamisme de les interpel·lacions filosòfiques; i ho comparteixi optimistament. Na Magdalena Gelabert no s'acosta a la filosofia des d'una posició acadèmica, ans al contrari, ho fa com ho pot fer qualsevol persona que, socràticament, vulgui embolicar-se en un diàleg amb d'altres en cerca de la veritat. Aquí, el diàleg, també reclama la «complicitat horitzontal», i no es progressa en l'esglaonament lògic i argumentatiu fins que l'interlocutor no hi dona el seu consentiment, tal com s'esdevenia en aquell model de dialèctica socraticoplatònica. Això sí, a lloure de la pensa i sense reclamar adhesions inútils. Si aquestes cobles es llegeixen amb aquesta actitud, realment poden convertir-se en missatges d'anada i tornada i, doncs, en un veritable diàleg, que és afavorit, sens dubte, per l'expressivitat plàstica de la il·lustradora M. Magdalena Tugores Mairata. Les il·lustracions suggereixen una cosmovisió concèntrica que va de la pensa en estat

d'ebullició –el vermell del nucli– fins a les seves concrecions, refredades en el blau dels cercles exteriors. L'atmosfera que generen, basada en un cromatisme molt viu i en el doble moviment aferent i eferent, no fa sinó potenciar la força dels missatges verbals. S'entrecreuen, doncs, una colla de diàlegs de naturalesa diferent, però que a la fi teixeixen una experiència comunicativa de pensament compartit: el diàleg de l'autora amb la filosofia, el de les il·lustracions amb les cibles, el del pròleg amb tot el conjunt i, sobretot, el de l'autora amb les lectores i els lectors que s'hi sentin preocupats.

«En poesia es pot parlar de tot», deia justament un poeta. Per qüestionar-s'ho fusterianament –amb mots que l'assagista referia a la poesia de Vicent Andrés Estellés, però que podrien adreçar-se per la mateixa raó a la de Blai Bonet–, ¿ens continua «valent» la koiné ideològica de la «mesocràcia il·lustrada» i benpensant, de filosofia mandrosa, a la qual té tanta tendència el nostre autoctonisme? A l'autora ben segur que no li val, encara que el seu acarament a les preguntes filosòfiques no sigui, per fortuna, gens pretensios... Hi ha versos amables i versos furients; hi ha versos reflexius i n'hi ha de vagarosos; n'hi ha d'hermètics i n'hi ha d'il·luminadors... Hi ha versos de tot, efectivament. Els d'aquest poemari són sobretot respectuosos, molt respectuosos, i plantegen coses pregones vestides d'aparença senzilla. Com passa a vegades amb la bellesa que, allunyada de tota cosmètica i sofisticació, vesteix senzillament, vesteix pobrament o quasi ni vesteix. I en la seva inapercebuda aparença, hom hi descobreix amb tota la força, si s'hi fixa, la revelació del seu impacte. A vegades sobtadament, imprevisiblement, i ens descol·loca, perquè

la bellesa –amb qualsevol forma que adopti i amb l'expressió de qualsevol contingut que tingui– no ens deixa indiferents. Llavors és un regal.

Això no vol dir pas que els versos d'aquestes cobles, per bé que prudents i amables, no puguin tenir ardidesa compositiva, entremaliadura i fins i tot transgressió formal –tensió sintàctica, elasticitat mètrica– i indiferència a la servitud d'un «cànon» filosòfic, si és que tal cosa existís... Trobareu d'això, en aquests versos, i el seu efecte volgut té la virtut de no deixar indiferent. Però segurament és inevitable el desbordament formal i canònic quan es vol sortir dels marges amagridors de la confortabilitat. La poesia dels nostres temps –i potser dels temps de sempre– ho accepta gairebé com un axioma del qual inferim deductivament la torrentada del món sencer. Per això la premissa que en poesia es pot parlar de tot és completament raonable. O per això en Blai Bonet –per acudir a un exemple del mestratge mallorquí– resultava tan inclassificable. O per això tants de poetes a la trentena fan versos com cops de puny o, si no, consideren que no fan poesia. I per això, a na Magdalena li ha vingut de gust de deixar-se acompanyar per les que ella ha considerat bones companyies, de les que no entabanen. Tot val, des d'aquest punt de vista transgressor, a risc de fer empenyar els fonamentalistes de la «puresa» i els ultres de tota casta i capelleta. Si t'hi comptes, lectora, lector, no cal que perdís ni un minut en la compartició d'aquests versos. Deixata il·lusions i cou quimeres, encara que tampoc et facin profit, si així vius més autoconvençudament.

No tracten de lírica aquestes cobles a la saviesa, o potser sí, perquè la intimitat dels objectes mentals que

són les idees –i d’entre tot el gavadal, també les «filosòfiques»– i els vincles amorosos que hi establím, les associacions que en fem, resulta que parlen amb força de cadascun de nosaltres. I la relació de na Magdalena amb les idees filosòfiques que freqüenta, parla també de la seva intimitat. La filosofia pot esdevenir, així, un lirisme a crits! Crits que podem imaginar davant de la mar Mediterrània, en una platja qualsevol de les que a aquesta manacorina agrada de passejar-s’hi i, a l’altre cantó de l’escolta, la resposta de les elegants gavines volant en un cel no equivocat. Empedocliana visió de la fusió de pensa i *physis* i de l’experiència del diàleg «còsmic», d’implicació total, com l’entenien genuïnament els antics. I dels anomenats presocràtics fins als subjectes de coneixement que som cadascun de nosaltres...

L’autora se sent connectada àmpliament a la humanitat des del primer moment de la hominització (fa referència al grup d’homínids) i del paleolític (fa referència al bifaç i la figura rupestre) fins al present, bo i espigolant ça i lla per la història de les idees. Però tampoc exclou altres dimensions de l’humà més enllà de la pensa: la màgia i l’art (que «canten a insegur traç») o l’experiència religiosa («quan Yin i Yang s’havien confegit dualitat, abraçada d’aurores», o bé quan «La Veu digué: que sia la paraula!»). Però ho fa des de la pregunta racional. Si Ausiàs March –poeta que encapçala amb uns versos epígrafs aquest conjunt de cobles– diu «plena de seny», na Magdalena es pregunta a la primera cobla, com si fos una mena de declaració d’intencions, «On és el seny que conforma l’humà?» Precisament perquè hi confia, en el seny, dedica les cobles al seu fill Tomeu i marca el sentit que ella atorga a aquest

conjunt de poemes: «tot el saber de la filosofia en una mà per a envestir, millor, la vida». Això val, amb ple sentit generacional, per al jovenàs del seu fill, però també val per a tots nosaltres. La filosofia, com sap molt bé una llarguíssima tradició que ve d'antic, no és *al marge* de la vida sinó que és *al cor* de la vida, i l'empeny. En aquest sentit hi predomina el diàleg amb la filosofia pràctica, sobretot amb els requeriments antropologicomorals, encara que alguns flaixos metafísics no hi siguin completament absents.

La proposta de l'autora es formula molt més en el suggeriment i la interrogació que en la defensa de tesis concretes. Invita més que explica; i una bona tècnica per fer-ho, al marge de la pregunta, és l'aglutinació o l'amalgama d'idees. No sempre resultarà fàcil d'identificar el sentit explícit d'una cobla –de perfilar-ne un sentit unívoc i lineal–; tanmateix aquesta és la gràcia: que les interpel·lacions són obertes –sinceres i desimboltes– i que es reclama, sense dir-ho, l'obertura mental a lectures i lectors quan tanquin el cercle hermenèutic. Un respecte a la intel·ligència de l'altre que té molt a veure amb la dignitat humana a què ens hem referit a l'inici i amb el caminar auster de qui petja amb sandàlies.

D'acord amb aquest respecte i amb un humanal sentit de la igualtat, les dones feineres en filosofia, ciència, mística o activisme que apareixen en aquestes cobles, clamen a cor per la seva visibilitat i la d'altres dones en una cultura que tradicionalment les ha tractades amb subsidiarietat, si no amb completa indiferència. Per aquests versos hi circulen Diotima, Aspàsia de Milet, Hipàtia d'Alexandria, Hildegarda de Bingen, Madame de Staël, Eleanor Marx, María Zambrano i

Simone de Beauvoir. I, naturalment, hi transitem l'autora i totes nosaltres –un femení fet de lectores *i lectors*–, si assumim com a propis els viaranys que elles van recórrer.

Aquests versos calcen sandàlies. I no deuen pas anar mal calçats si les sandàlies han fet via des del neolític fins al jorn d'avui.

Josep Temporal